

Stamboek

Varanus spp.

waarin opgenomen de stamboeken

Varanus acanthurus

&

Varanus exanthematicus

Verslag mei 2002

INHOUDSOPGAVE

1. Introductie stamboek	3
1.1 Start situatie stamboek <i>Varanus spp.</i> en acties	3
Tabel 1: <i>Populatie Oud Stamboek</i>	4
1.2 Definitie stamboek	4
1.3 Huidige situatie	4
2. Huidige levende stamboekpopulatie	5
2.1 Huidige Populatie	5
2.2 Toelichting	5
Tabel 2: <i>Huidige Populatie: soorten en aantallen</i>	5
3. Stamboek <i>Varanus acanthurus</i>	7
3.1 Huidige Populatie	7
Tabel 2a: <i>Huidige Populatie V. acanthurus</i>	7
3.2 Toelichting	7
3.3 Toekomstige acties	8
4. Stamboek <i>Varanus exanthematicus</i>	9
4.1 Huidige Populatie	9
Tabel 2b: <i>Huidige Populatie V. exanthematicus</i>	9
4.2 Toekomstige acties	9
5. Overige soorten <i>Varanus spp.</i>	11
5.1 Huidige Populatie	11
Tabel 2c: <i>Huidige Populatie Varanus spp.</i>	11
5.1.1 <i>Varanus albigularis</i> , de Witkeelvaraan	12
5.1.2 <i>Varanus indicus</i> , de Mangrovevaraan	12
5.1.3 <i>Varanus jobiensis</i>	12
5.1.4 <i>Varanus niloticus ornatus</i> , de Nijlvaraan	12
5.1.5 <i>Varanus prasinus</i> , de Groene boomvaraan	13
5.1.6 <i>Varanus rudicollis</i> , de Ruwnekvaraan	13
5.1.7 <i>Varanus salvadorii</i> , de Krokodilvaraan	13
5.1.8 <i>Varanus s. salvator</i> , de Watervaraan & <i>V. s. bivittatus</i> , de Javaanse Watervaraan	13
5.1.9 <i>V. varius</i>	13
6 Toekomstige acties	15

1. INTRODUKTIE STAMBOEK

In de eerste helft van 2001 benaderde ik het bestuur van de European Studbook Foundation (E.S.F., het voormalige Overkoepelend Orgaan Stamboeken of O.O.S.) met het verzoek om een stamboek op te mogen zetten voor varanen. Op dat moment was het onduidelijk voor welke specifieke soorten dit ook daadwerkelijk mogelijk zou zijn, waarop besloten werd het stamboek *Varanus spp.* te beginnen. De eerste stap was dus bedoeld als inventarisatie van de in Nederland gehouden varanensoorten en hun aantallen.

Allereerst stuurde ik een mededeling hierover naar het tijdschrift 'Lacerta' met daarin het verzoek aan geïnteresseerden om zich te melden. Verder werd er een soortgelijk bericht geplaatst op de website van dezelfde herpetologische organisatie. Hierop kwamen erg weinig positieve berichten.

Verder nam ik contact op de Doelgroep Varanen, één van de gespecialiseerde groepen binnen de herpetologische vereniging 'Lacerta'. Daar werd mij medegedeeld -tot mijn verbazing- dat er reeds een dergelijk stamboek zou bestaan, ofschoon weinig actief. De toenmalige stamboekhouder, Chris van Kalken, werd vervolgens door mij benaderd. Uit zijn reactie was duidelijk dat het stamboek eigenlijk vrijwel was opgeheven maar dat hij bereid was om de verzamelde informatie aan mij door te geven.

1.1 Start situatie stamboek *Varanus spp.* en acties

De gegevens die ik tenslotte onder ogen kreeg, stemden mij hoopvol. Er waren op dat moment 13 deelnemers geregistreerd die gezamenlijk 99 dieren hielden verdeeld over 15 soorten. In tabel 1 staat een overzicht van de betreffende soorten en de bijbehorende aantallen.

Van twee personen was het adres niet meer te achterhalen; de overige 11 deelnemers heb ik vervolgens omstreeks juni 2001 een brief geschreven met daarin de mededeling dat het stamboek *Varanus* was overgenomen door mijzelf maar dat de gegevens zoals die aan mij waren doorgegeven hoogstwaarschijnlijk opgeschoond moesten worden. In het schrijven werden de deelnemers verzocht om a) aan te geven of zij nog interesse hadden om verder door te gaan met het stamboek en b) of zij de gegevens van de onder hen ingeschreven dieren te controleren op juistheid en eventuele fouten en/of veranderingen aan mij door te geven.

Op dit schrijven reageerde slechts één persoon. Hierop schreef ik in augustus 2001 wederom een brief ter herinnering en een herhaald verzoek. Uiteindelijk hebben van de 11 'oude' deelnemers die aangeschreven werden, er slechts 5 gereageerd. Hiervan waren er twee negatief; één was opgehouden met het houden en kweken van varanen, en van de ander werd mij meegedeeld dat hij intussen was overleden, en de dieren verkocht.

Van de overige 6 was mij van slechts 2 bekend dat zij toch interesse hadden in het stamboek maar dat zij om verschillende redenen niet hadden gereageerd.

Intussen hadden zich ook nieuwe personen gemeld om mee te doen aan het stamboek 'nieuwe stijl', waarop ik besloot om niettegenstaande de boven beschreven teleurstelling toch me te blijven inzetten voor het opzetten en functioneren van het stamboek *Varanus spp.*

1.2 Definitie stamboek

De term 'stamboek *Varanus spp.*' kan misleidend zijn. Het E.S.F. heeft bepaald dat in prin-

cipe een stamboek kan worden begonnen voor elk soort reptiel of amfibie. Echter, om een officieel stamboek te worden moeten er na bepaalde tijd aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Als stelregel wordt daarom gehanteerd dat, om een officieel stamboek te worden, er minimaal 10 dieren van een bepaalde soort moeten zijn ingeschreven, en bij voorkeur verdeeld over meerdere deelnemers en zo min mogelijk onderlinge verwantschappen.

Dat neem niet weg dat bepaalde stamboeken als zijnde in oprichting beschouwd kunnen worden, waarbij er weliswaar wel registratie plaatsvindt maar dat ze niet opgenomen worden in de lijst van erkende stamboeken totdat aan bovenstaande voorwaarden wordt voldaan.

Het stamboek *Varanus spp.* is dan ook in eerste instantie een verzameling van dergelijke stamboeken in oprichting waaruit soort-specifieke, erkende stamboeken kunnen voortvloeien wanneer mogelijk en nodig.

Tabel 1: *Overzicht geregistreerde soorten en aantallen oud stamboek*

Soortnaam	Nederlandse naam	Aantal
V. acanthurus	Stekelstaartvaraan	4
V. albigularis	Witkeelvaraan	6
V. dumerilii	Dumeril's varaan	4
V. exanthematicus	Steppevaraan	8
V. gouldii horni	Gould's varaan	3
V. indicus indicus	Mangrovevaraan	16
V. jobiensis		7
V. komodoensis	Komodovaraan	4
V. niloticus ornatus	Nijlvaraan	5
V. prasinus	Groeneboomvaraan	6
V. rudicollis	Ruwnekvaraan	4
V. salvator cumingi		3
V. salvator salvator	Watervaraan	15
V. timorensis	Timor varaan	12
V. varius		2
Totalen:		
	Soorten: 14	
	Aantal: 99	

1.3 Huidige situatie

Na opschoning van de oude stamboek gegevens, en het bijschrijven van nieuw aangemelde deelnemers en hun dieren, ziet de huidige -medio mei 2002- er als volgt uit (zie ook Tabel 2): 10 verschillende soorten, verdeeld over 13 deelnemers met in totaal 34 dieren.

2. HUIDIGE LEVENDE STAMBOEKPOPULATIE

2.1 Huidige Populatie

De situatie op dit moment is tot stand gekomen met een aantal dieren uit het oude stamboek, en nieuwe inschrijvingen. Een oproep aan houders van varanen om mee te doen aan het initiatief, werd doorgegeven aan het herpetologische tijdschrift *Lacerta* maar werd daarin niet gepubliceerd. Dit was te wijten aan allerlei wisselingen bij het bestuur van *Lacerta*; er zal binnenkort een vernieuwde poging gedaan worden. Wel is er een oproep geplaatst op de website van *Lacerta*; het behaalde resultaat hier was echter gering. Het werd wel duidelijk dat veel personen a) stamboeken overbodig vinden en b) niet goed begrijpen wat een stamboek daadwerkelijk inhoudt. Hier zou nog meer aandacht besteed kunnen worden.

Er is ook contact gezocht met de AG-Warane van de DGHT* die echter tot nu toe geen enkele reactie hebben gegeven.

In tabel 2 is een overzicht van de soorten en bijbehorende aantallen varanen die op dit moment staan ingeschreven in het stamboek *Varanus spp.* Het zal duidelijk zijn dat alleen *V. acanthurus* op dit moment voldoet aan de door het E.S.F. gestelde eisen voor officiële stamboeken (zie verder onder 3). Vergelijken we nu de huidige situatie met die zoals deze bestond in het oude stamboek, zijn er wel een aantal zaken die opvallen.

Tabel 2: Huidige situatie op soortnaam

Soortnaam	Nederlandse naam	Aantal
<i>V. acanthurus</i>	Stekelstaartvaraan	11
<i>V. acanthurus brachyurus</i>		2
<i>V. albigularis</i>	Witkeelvaraan	5
<i>V. exanthematicus</i>	Steppevaraan	6
<i>V. indicus</i>	Mangrovevaraan	2
<i>V. jobiensis</i>		2
<i>V. niloticus ornatus</i>	Nijlvaraan	1
<i>V. prasinus</i>	Groene boomvaraan	2
<i>V. rudicollis</i>	Ruwnekvaraan	2
<i>V. salvadorii</i>	Krokodilvaraan	4
<i>V. salvator salvator</i>	Watervaraan	3
<i>V. salvator bivittatus</i>	Javaanse Watervaraan	2
<i>V. varius</i>		2

2.2 Toelichting

Opvallend is de 'verdwijning' van *V. indicus indicus* (oud: 16, nieuw: 2), *V. salvator salvator* (oud: 15, nieuw: 3), en *V. timorensis* (oud: 12, nieuw: 0). Ofschoon dat eenvoudig te verklaren is door het wegvallen van een aantal deelnemers die vooral deze soorten hielden en kweekten, zijn de aantallen zoals die eerder waren geregistreerd een duidelijke aanwijzing dat er genoeg van deze dieren zich bij Nederlandse houders bevinden om het mogelijk te maken in de toekomst alsnog een stamboek voor deze soorten op te starten.

*Deutsche Gesellschaft für Herpetologie und Terrarienkunde

In het oude stamboek stonden ook een viertal exemplaren van *V. komodoensis* geregistreerd. Het zal duidelijk zijn dat dit erg geestdriftig was van mijn voorganger; deze varanen-soort is uiteraard geen dier voor privé personen om te kunnen/mogen houden, en ze vallen al onder een speciaal E.E.P. stamboek (European Endangered species Program). Deze soort valt dan ook buiten de opzet van dit stamboek.

Wat betreft *V. acanthurus* zijn de op dit moment geregistreeerde aantallen voldoende om een stamboek op te starten. Ik zal hierop wat meer ingaan in hoofdstuk 3.

Er zijn twee andere varanen die in Nederland (en Europa) veel voorkomen bij houders van varanen: het betreft hier *V. exanthematicus* (de steppevaraan) en *V. albigularis* (de witkeelvaraan). De eerste wordt in zulke hoeveelheden geïmporteerd dat het hoogstwaarschijnlijk de eerste varaan is die veel mensen zijn -en zullen- gaan houden. Kweekresultaten zijn echter nog steeds matig tot slecht (sporadische kweek en zeker geen regelmatig herhaalde kweekresultaten), en een specifiek stamboek voor deze soort lijkt me dan ook zeker op zijn plaats (zie verder onder 4). De witkeelvaraan *V. albigularis* werd vroeger vaak verkocht onder de naam *V. exanthematicus* -of *V. e. albigularis*- en is ook een veel voorkomende varanen-soort in de handel. Van de dieren die op dit moment geregistreerd staan is het echter van sommigen nog onduidelijk of ze dat ook blijven; pas als daar zekerheid over bestaat kan er bekeken worden of hiervoor ook een apart stamboek opgezet zou moeten worden.

De overige soorten in het huidige stamboek *Varanus spp.* zullen in hoofdstuk 5 nader besproken worden.

3. STAMBOEK *VARANUS ACANTHURUS*

Van de -Australische- varanen wordt waarschijnlijk de stekelstaartvaraan *V. acanthurus* het meest gehouden en gekweekt binnen Europa. De populariteit hebben ze waarschijnlijk te danken aan hun geringe afmetingen en het relatieve gemak waarmee de dieren gehouden en gekweekt kunnen worden. Het grote probleem waarmee deze varanensoort geconfronteerd wordt (en alle andere Australische varanen hebben te maken met dezelfde situatie) in gevangenschap is de grote verwantschap tussen de dieren. Alle op dit moment in Europa gehouden nakweek is afkomstig van een relatief vrij kleine groep geïmporteerde dieren. Deze import was een éénmalige gebeurtenis; de Australische overheid heeft bepaald dat geen enkele inheemse diersoort mag worden uitgevoerd. Het is dan ook uitermate belangrijk om zoveel mogelijk genetische diversiteit te bewaren en inteelt te voorkomen waar mogelijk. Hiervoor moet er een goede registratie zijn, en moet er zoveel als mogelijk is uitgezocht worden over de exacte -genetische- herkomst van de dieren in het stamboek.

3.1 Huidige Populatie

In tabel 2a is een overzicht van de op dit moment geregistreerde dieren. Van het merendeel van deze dieren ontbreken de juiste gegevens; het gaat hier hoogstwaarschijnlijk wel om allemaal nakweek.

Sommige van deze dieren zijn afkomstig uit Duitsland en Denemarken, en het zal dan ook enige tijd duren voordat er goed inzicht is ontstaan in de afkomst van de nakweek. Als stamboekhouder vraag ik dan ook aan de betreffende deelnemers om zoveel mogelijk gegevens over de afkomst van de dieren door te geven; namen en adresgegevens van de kwekers, data van aanschaf en geboorte, etc.

Tabel 2a: Overzicht Huidige Populatie *Varanus acanthurus*

Nr.	Sex	#V	#M	Aankomst	Lok.	Terr.	Huisnaam	Subsp.
001	M	0	0	25-07-92	Zw	?	HZ0209	
002	M	0	0	30-03-98	Zw	?	HZ0538	
003	J	0	0	09-03-02	Le	1	acanth.1	brachyurus
004	J	0	0	09-03-02	Le	1	acanth.2	brachyurus
005	J	0	0	16-11-01	Ve	1	-	
006	J	0	0	16-11-01	Ve	1	-	
702539	V	0	0	25-10-97	Bl	?	-	
704022	O	702539	703906	04-03-99	Vi	?		
704023	O	702539	703906	19-12-98	Bu	?		
704034	O	702539	703906	04-03-99	Vi	?		
704084	V	702539	703906	14-12-98	Zw	?	HZ0616	
704086	O	702539	703906	19-12-98	Bu	?		
704110	M	702539	703906	01-09-00	Zw	?	HZ0764	

3.2 Toelichting

De 6-cijferige identificatie nummers (70####) van een aantal dieren zijn afkomstig uit -eerdere- registratie in ARKS. Het terrariumnummer is relatief, en geeft aan welke dieren bij elkaar worden gehouden op de lokatie.

De genoemde ondersoort *V. a. brachyurus* wordt niet door iedereen erkend als zijnde een ondersoort, maar wordt wel in het stamboek als dusdanig gebruikt; ook al mocht uiteindelijk blijken dat de aanduiding ondersoort foutief is, zal het wel worden gebruikt als aanduiding voor geografisch type.

De grootste groep dieren in het stamboek *V. acanthurus* bestaat uit dieren die allemaal afkomstig zijn van dezelfde ouders, te weten het vrouwtje 702539 en het -overleden- manne-

tje 703906. Het mannetje HZO209 heeft dezelfde ouders als het vrouwtje 702539. De nummers 702539, 703906, HZO209 en HZO538 zijn allen nakweek afkomstig uit Duitsland. De nummers 001 en 002 zijn beiden nakweek afkomstig uit Denemarken en mogelijk verwant aan elkaar. Dit geldt ook voor de nummers 003 en 004 (nakweek Nederland).

3.3 Toekomstige acties

Met betrekking tot het stamboek *V. acanthurus* is het duidelijk dat er meer aandacht besteed moet worden aan de herkomst en mogelijke verwantschappen van de op dit moment ingeschreven dieren. Indien bij mogelijk verwante dieren niet exact de herkomst te achterhalen blijkt te zijn, zullen zij binnen het stamboek als zijnde verwant worden aangemerkt. Het is duidelijk dat er meer onverwante dieren in het stamboek nodig zijn. Het zou zelfs de moeite waard kunnen zijn om te bekijken of er de mogelijkheid bestaat om t.z.t. nakweekdieren uit Australië zelf te importeren (die dan verdeeld zouden kunnen worden onder de deelnemers). Op die manier zou de genetische diversiteit van *V. acanthurus* in Europa verbeterd kunnen worden. Hiervoor moeten de desbetreffende autoriteiten benaderd worden en overtuigd kunnen worden van de noodzaak tot inbreng van onverwante dieren in het stamboek.

4. STAMBOEK *VARANUS EXANTHEMATICUS*

Een stamboek voor de steppevaraan *V. exanthematicus* lijkt misschien een overbodige zaak gezien de hoeveelheid dieren die elk jaar weer geïmporteerd worden. Toch lijkt de kweek ervan niet goed van de grond te komen. Sporadische kweekgevallen zijn bekend, maar zijn nog lang niet 'routine'. Alle kweekgevallen bekend op dit moment zijn ook voortgekomen uit wildvang; een tweede generatie nakweek heeft bij mijn weten nog niet plaatsgevonden.

Een ander probleem lijkt de hoeveelheid mannelijke dieren te zijn. Bij een informele navraag bij houders van deze varanen bleek dat solitair gehouden dieren vooral mannen bleken te zijn. Er is gesuggereerd dat het geslacht van de dieren 'bepaald' wordt door omstandigheden; aanwezigheid van volwassen mannen zou leiden tot een ontwikkeling tot vrouw bij het bereiken van de geslachtsrijpheid. Hier moet echter wel benadrukt worden dat dit tot nu toe een onbewezen en betwist gegeven is. Als we echter kijken naar de geslachtsverhouding bij de op dit moment geregistreerde dieren, valt op dat er slechts één vrouwtje bij zit, en een onbekende (zie tabel 2a).

Tabel 2a: Overzicht Huidige Populatie *Varanus exanthematicus*

Nr.	Sexe	# V	# M	Aankomst	Lokatie	Terrarium	Huisnaam
001	M	W	W		Am2	1	Gem
002	V	W	W	03-09-00	Gr	1	-
003	M	W	W	03-09-00	Gr	1	-
004	O	W	W	22-05-98	Am1	1	
108	M	W	W	01-07-00	DH	1	Zeus
109	M	W	W	01-09-99	DH	2	Thor

4.1 Huidige Populatie

Ondanks de overvloed aan geïmporteerde dieren, is de inschrijving van dieren in het stamboek vrij gering. Dit zou kunnen komen doordat a) houders van deze dieren niet behoren tot de groep reptielenhouders die willen kweken met hun dieren of b) het kweken van deze soort niet -commerciële- interessant lijkt vanwege het grote aanbod op de markt.

Door betere voorlichting over stamboeken in het algemeen, en meer aandacht voor het stamboek *Varanus spp.* in het bijzonder moet het echter wel tot de mogelijkheden behoren om grotere aantallen (vrouwelijke) dieren te laten meedoen met het stamboek (zie ook: 4.2 Toekomstige Acties).

In tabel 2a staan de geregistreerde dieren. Willen er succesvolle kweekpogingen gedaan worden, moeten er echter meer vrouwelijke dieren geregistreerd kunnen worden.

4.2 Toekomstige acties

Er bestaat een duidelijke behoefte aan meer informatie over kweekpogingen. Verder moet het aantal geregistreerde dieren vergroot moeten worden, met de nadruk op vrouwelijke exemplaren. Gezien het grote aantal jaarlijks geïmporteerde dieren die waarschijnlijk vooral solitair gehuisvest worden, lijkt meer aandacht aan de juist huisvesting van deze dieren geen overbodige luxe. Steppevaranen staan bekend als 'eenvoudig' en sterke dieren. Toch bestaat er het vermoeden dat veel dieren te vroeg komen te overlijden. Er blijken zich veel aandoeningen voor te doen op het gebied van hun spijsverteringssysteem, nierfuncties en er verschijnen regelmatig berichten van het 'plotselinge' sterven van deze varanen. Bij varanenhouders staan de steppevaranen hierom ook bekend. Er bestaat het vermoeden dat het

één en ander te wijten zou kunnen zijn aan het nalaten van een rustperiode. In het wild zijn deze varanen slechts een paar maanden actief, waarbij ze ontzettend veel eten (steppevaranen staan dan ook bekend als onverzadigbaar). Als vervolgens het klimaat verandert, trekken de dieren zich voor lange tijd terug. Ofschoon dit wel bekend is uit observaties gedaan bij wilde dieren, laten veel houders het na om dit te simuleren in gevangenschap. Er lijkt echter een verband te staan tussen het ontbreken van deze rustperiode en het plotselinge overlijden, meestal zonder direct aanwijsbare oorzaak, van individuele dieren. Dit zal nog nader onderzocht moeten worden, en het is nog te vroeg op dit moment om daar al conclusies aan te verbinden. Maar gelet op de op dit moment voorhanden zijnde informatie m.b.t. de 'symptomen' (lusteloosheid, wel eten maar geen gewichtstoename) die werden waargenomen vóór het 'plotselinge' overlijden van steppevaranen, wil ik attenderen op een verschijnsel dat is waargenomen bij *V. griseus*, de woestijnvaraan.

Bij een onderzoek door het Tel Aviv University Research Zoological Garden*, is vastgesteld dat deze varanensoort, onder stressvolle omstandigheden, een gedrag begon te vertonen dat niet anders als 'depressief' aangeduid kan worden. Van de 'depressieve' varanen (7 in totaal bij het onderzoek) kwamen er 4 (57%) te overlijden binnen een paar maanden tot anderhalf jaar. Als belangrijkste oorzaak kwam het ontbreken, of onjuist aangehouden, jaarlijks patroon van deze soort naar voren. Dit jaarlijks patroon werd verstoord doordat de woestijnvaraan in gevangenschap, diens solitaire bestaan moest opgeven. Nu lijkt bij de meeste gehouden steppevaranen weliswaar niet 'overcrowding' als oorzaak aan te wijzen is voor de mogelijke 'depressiviteit', maar de verstoring van het jaar-ritme komt wel overeen met het beschreven onderzoek. Evenals de bijbehorende waargenomen symptomen.

Of dit een mogelijk startpunt is voor een onderzoek naar de steppevaraan, moet op dit moment nog uitgezocht worden.

*STANNER, Michael; *Effects of Overcrowding on the Annual Activity Cycle and the Husbandry of Varanus griseus*, Advances in Monitor Research II. -Mertensiella 11, 51-62, 1999 DGHT

5. OVERIGE SOORTEN *VARANUS SPP.*

In het huidige stamboek *Varanus spp.* staan meerdere soorten varanen geregistreerd. De meeste hiervan echter in zulke kleine aantallen, dat ze geen apart stamboek kunnen vormen. Registratie echter lijkt mij in een aantal gevallen wel op zijn plaats met de verwachting dat na verloop van tijd er genoeg dieren geregistreerd zullen staan om succesvolle kweekpogingen te ondernemen en een eigen stamboek te verdienen. Hiervoor verwacht ik echter niet dat er binnen Nederland genoeg dieren te vinden zullen zijn. Eerder zal er binnen Europees verband gezocht moeten worden naar deelnemers en dieren.

5.1 Huidige Populatie

In tabel 2c is een overzicht van de verschillende soorten varanen en hun aantallen zoals die op dit moment staan geregistreerd in het stamboek *Varanus spp.*. Ik zal hieronder per soort een korte toelichting geven.

Tabel 2c: Overzicht Huidige Populatie *Varanus spp.*

Nr.	Sex	#V	#M	Aankomst	Lok.	Spec.
AL0001	M	W	W	1995	Ui	albigularis
AL0002	V	W	W	1997	Ui	albigularis
AL0004	M	W	W	1996	Ha	albigularis
AL0005	V	W	W	1996	Ha	albigularis
AL0006	V	W	W	1996	Ha	albigularis
IN0001	M	?	?	1995	Bl	indicus indicus
IN0002	V	?	?	1995	Bl	indicus indicus
JO0001	M	?	?	?	Ar	jobiensis
JO0002	V	?	?	?	Ar	jobiensis
NI0001	J	W	W	28-04-02	Gr	niloticus ornatus
PR0001	M	?	?	?	Bl	prasinus
PR0002	V	?	?	?	Bl	prasinus
RU0001	M	W	W	01-01-92	Ar	rudicollis
RU0002	J	?	?	01-01-01	Ar	rudicollis
000110	O	?	?	?	ChZ	salvadorii
000111	O	?	?	?	ChZ	salvadorii
SA0006	M	W	W	01-01-95	Bl	salvadorii
SA0007	V	W	W	01-01-95	Bl	salvadorii
SA0004	M	?	?	2000	Ha	salvator bivittatus
SA0005	O	?	?	2000	Ha	salvator bivittatus
SA0001	M	W	W	1995	He	salvator salvator
SA0002	V	W	W	1995	He	salvator salvator
SA0003	V	W	W	1995	Ha	salvator salvator
VA0001	M	?	?	?	Bl	varius
VA0002	V	?	?	?	Bl	varius

5.1.1 *Varanus albigularis*, de Witkeelvaraan

In het oude stamboek stonden er 6 dieren ingeschreven, op dit moment zijn dat er 5. Veel dieren van deze soort werden voorheen verkocht als 'Steppevaraan', soms onder de -oude- wetenschappelijke naam *V. exanthematicus albigularis*, soms ook -foutief- als *V. exanthematicus*. Deze verwarring omtrent de naam heeft er voor gezorgd dat de echte Steppevaraan, *V. exanthematicus*, soms een TL van bijna 150cm werd toegeschreven. Nog steeds komt men deze gegevens tegen bij beschrijvingen van *V. exanthematicus*.

Bij de Witkeelvaraan worden 3 ondersoorten erkend, waarbij de onderlinge verschillen zitten in het aantal schubben rondom het lijf. De ondersoorten en het aantal schubben zijn:

- *V. a. albigularis*, 137-167
- *V. a. angolensis*, 110-141
- *V. a. microstictus*, 137-167

Het is dus duidelijk dat de respectievelijke houders van deze varanen-soort zekerheid moeten hebben over de exacte ondersoort die zij houden.

Het gebied van herkomst voor de Witkeelvaraan is groot: Centraal en Zuidelijk Afrika.

Het verspreidingsgebied van *V. a. microstictus* wordt gegeven als zijnde oostelijk Afrika (zuid-Soedan en Ethiopië tot Zimbabwe en Mozambique). Dat van *V. a. angolensis* als Angola en het aangrenzend gebied van Zaïre, en *V. a. albigularis* komt voor in de rest van het totale verspreidingsgebied. De exacte herkomst van de gehouden dieren kan dus al een eerste aanduiding zijn met betrekking tot de juiste ondersoort. Zeker omdat bijv. *V. a. microstictus* niet meer mag worden ingevoerd in Europa (zie 6: Toekomstige acties).

Deze varaan wordt al regelmatig gekweekt in gevangenschap.

5.1.2 *Varanus indicus*, de Mangrovevaraan

Stonden er in het oude stamboek 16 dieren ingeschreven, nu zijn dat er nog maar 2.

Ook hier worden 3 ondersoorten van *V. indicus* erkend, ofschoon er nog veel onduidelijk hierover is, en misschien dat in de nabije toekomst bepaalde variëteiten een ondersoort status worden toegekend.

- *V. i. indicus*

- *V. i. kalabeck*: er bestaat grote twijfel of deze ondersoort wel bestaat. De meeste onder deze naam aangeboden dieren blijken *V. doreanus* te zijn.

- *V. i. spinulosus*; wordt soms beschouwd als een aparte soort, *V. spinulosus*.

Ook hier dus wordt grote oplettendheid gevraagd van de individuele houder van de Mangrovevaraan. In de handel kan *V. indicus* soms aangeboden worden onder de naam *V. salvator*.

5.1.3 *Varanus jobiensis*

Op dit moment staan er 2 hiervan ingeschreven, tegen de 7 van het oude stamboek.

Deze varanen-soort wordt ook wel aangeboden onder de naam *V. karlschmidti*. Misschien dat er ook nog dieren worden aangeboden onder de oude naam *V. indicus jobiensis*.

Het houden van deze dieren gaat o.h.a. gepaard met veel problemen, en voor zover mij bekend zijn er -nog- geen kweekresultaten.

Deze soort mag niet meer worden ingevoerd in Europa (zie 6: Toekomstige acties).

5.1.4 *Varanus niloticus ornatus*, de Nijlvaraan

In het oude stamboek waren er 5 Nijlvaranen geregistreerd; op dit moment slechts één. Op dit moment worden er twee ondersoorten erkend, *V. n. niloticus* en *V. n. ornatus*, waarvan de laatste waarschijnlijk een eigen soort status zal krijgen, *V. ornatus*.

Het is waarschijnlijk de bekendste varaan. De zeer aantrekkelijk uitziende jonge dieren zullen er zeker toe bijdragen dat ze regelmatig aangeboden en gekocht worden, maar hun uiteindelijke grootte -150cm of meer- en kracht, gecombineerd met een aggressief gedrag klassificeert ze als 'minst geschikt voor gevangenschap'.

5.1.5 *Varanus prasinus*, de Groene boomvaraan

Tegenover 6 geregistreerde dieren in het oude stamboek, staan er 2 in het huidige stamboek. De ingewikkelde naamgeving omtrent ondersoorten e.d. heeft er zeker zorg voor gedragen dat er veel verwarring is ontstaan omtrent deze varaan. Op dit moment bestaan er geen ondersoorten, maar voorheen werden *V. p. beccari* (nu: *V. beccari*), *V. p. bogerti* (nu: *V. bogerti*), en *V. p. kordensis* (afgeschaft) genoemd. Verder is *V. prasinus* verdeeld in *V. prasinus*, *V. teriae* (afkomstig uit Cape York, Australië) en *V. telenestes* (afkomstig van Rossell Island vlakbij Papoea Nieuw-Guinea).

Vanwege zijn mooie uiterlijk en niettegenstaande de hoge prijs, is het een populaire varaan; kweekresultaten echter zijn minimaal tot nu toe.

5.1.6 *Varanus rudicollis*, de Ruwnekvaraan

Op dit moment staan er 2 dieren geregistreerd (het waren er 4 in het oude stamboek). Een varaan waar relatief nog weinig over bekend is. Succesvolle kweekpogingen zijn zeer zeldzaam tot nu toe.

5.1.7 *Varanus salvadorii*, de Krokodilvaraan

Al de vier geregistreerde dieren zijn in het bezit van een tweetal dierentuinen. Soms wel de 'langste varaan' genoemd; de totale lengte kan meer zijn dan die van de Komodovaraan, maar de Krokodilvaraan is lang niet zo massief gebouwd. De enorme grootte van deze dieren zorgt ervoor dat ze eigenlijk alleen door specialisten gehouden kunnen worden. tot vandaag zijn er slechts drie succesvolle kweekpogingen geweest.

Deze soort mag niet meer ingevoerd worden in Europa (zie 6: Toekomstige acties).

5.1.8 *Varanus salvator salvator*, de (Aziatische) Watervaraan & *Varanus salvator bivittatus*, de Javaanse Watervaraan

Deze varanen zijn slechts twee van de vele ondersoorten van *V. salvator* (in totaal worden er 7 ondersoorten erkend). De Watervaraan is waarschijnlijk één van de meest populaire varanen die op dit moment in gevangenschap wordt gehouden; hun grootte echter -150 tot 200cm, soms meer-

Tegenover de voorheen 15 geregistreerde *V. s. salvator* staan er nu slechts drie geregistreerd in het huidige stamboek. Gezien de vele ondersoorten en geografische variëteiten, gecombineerd met de relatieve kleine verspreidingsgebieden van deze ondersoorten/geografische variëteiten dieren, zou het erg zinvol zijn om stamboeken voor deze varanen op te kunnen zetten. Echter, op dit moment zijn er hiervoor nog te weinig dieren geregistreerd. Het is hoogstwaarschijnlijk zo dat er zich weliswaar voldoende Watervaranen op dit moment in gevangenschap bevinden, maar de vraag blijft of er zich ook voldoende exemplaren van één specifieke ondersoort hiertussen bevinden. Verder zal het duidelijk zijn dat willen we rekening kunnen houden met de geografische verschillen, de oorspronkelijke herkomst te achterhalen moet zijn van individuele dieren.

5.1.10 *Varanus varius*

Dit is de op één grootste varaan van Australië; TL bedraagt 150-200 cm. Net als bij de andere

Australische varanen, kan hier de moeilijkheid bestaan voor het vinden van genoeg dieren om een succesvol stamboek mogelijk te maken wegens het exportbeleid van de Australische overheid. Waarschijnlijk zou er dan gekeken moeten worden of er genoeg dieren worden gehouden in dierentuinen e.d.. Verder zouden dan de desbetreffende instellingen ook de interesse en bereidwilligheid moeten hebben om inderdaad mee te doen met een dergelijk stamboek.

Er worden nog veel meer soorten varanen in gevangenschap gehouden, waarvan er zeker een aantal voldoende potentie -in aantal- bezitten om t.z.t. een eigen stamboek te vormen. Ondanks hun populariteit blijken regelmatige kweekresultaten met deze dieren nog steeds niet plaats te vinden (ofschoon er uitzonderingen bestaan, zoals bijv. *V. acanthurus*). Opletendheid en verspreiding van informatie m.b.t. de stamboeken lijken dan ook bijzonder zinvol.

Registratie van varanen, ofschoon er misschien niet direct een werkzaam stamboek van op te zetten is, blijft mijn inziens op dit moment nog noodzakelijk. Per geregistreerde soort zal dan regelmatig bekeken moeten worden of a) er een apart stamboek voor opgezet moet worden en/of b) het zinvol is om door te gaan met registratie.

6 Toekomstige acties

Zoals al eerder opgemerkt, zou er in de eerste plaats meer aandacht moeten komen aan de stamboeken in het algemeen. Zeker in het geval van het stamboek *Varanus spp.* -maar zeker niet daar alleen- zouden huidige reptielenhouders meer bewust moeten worden gemaakt van de mogelijkheden om deze groep dieren te behouden voor de toekomst.

Varanen vormen de gezamenlijk de grootste groep hagedissen, en worden bijna allemaal in de landen van herkomst gebruikt als voedsel en bron van inkomst (huiden). Toch is er nog zeer veel onbekend over deze hagedissen, en komen er bijna elke maand nieuwe feiten aan het licht m.b.t. geografische verspreiding, leefgewoontes, ondersoorten, etc. Het houden in gevangenschap, en het succesvol kweken met varanen, kan een belangrijke rol spelen om meer inzicht te krijgen in deze groep reptielen.

Gezien de gemiddelde grootte van varanen, en hun behoefte aan ruimte, zullen er zich niet genoeg exemplaren binnen de Nederlandse grenzen bevinden om voor elke soort -die beschikbaar is voor de particulier- een stamboek op te zetten, uitzonderingen zoals bijv. *V. acanthurus* en *V. exanthematicus* daargelaten; het probleem voor de benodigde ruimte voor het houden van varanen geldt ook voor eventuele nakweek. Er zal dan ook in Europees verband gezocht moeten worden naar mogelijkheden om voldoende exemplaren in te schrijven om in ieder geval een poging tot een succesvol kweekprogramma en stamboek te wagen. Verder zal er ook gekeken moeten worden of met name instellingen zoals dierentuinen willen overwegen om hieraan mee te doen.

Een ander gevaar dat dreigt voor met name de Australische soorten, is een gebrek aan voldoende genetische diversiteit om het bestaan van deze soorten in gevangenschap voldoende te kunnen waarborgen. Ofschoon er weliswaar ook contacten zijn met houders -en kwekers- van deze dieren in zowel de U.S.A. en Australië zelf, biedt de wetgeving geen mogelijkheid om eventuele nakweek uit te wisselen. Op dit moment, en zover als mijn huidige kennis hiervan toereikend is, beschouwt de Australische overheid alle in Europa en de U.S.A. aanwezige Australische varanen als 'illegaal'. Hiermee is het onmogelijk geworden om deze dieren, zelfs als het om nakweek gaat, tussen Europa en de U.S.A. uit te wisselen; in ieder geval als het gaat om particuliere bezitters. Een succesvol stamboek kan mogelijkheden bieden om hier incidenteel verandering in te brengen.

Enkele andere soorten varanen staan in de toekomst voor een zelfde probleem zoals hierboven beschreven voor de Australische soorten. Binnen de Europese Unie zijn afspraken gemaakt over de import van een groot aantal diersoorten; sommigen hiervan mogen niet meer in Europa worden ingevoerd. Het betreft hier niet alleen de bekende bedreigde varanen (zoals bijv. *V. komodoensis*, *V. olivaceus* en *V. griseus*). Op de lijst van verboden in te voeren soorten staan bijv. ook de varanen *V. albigularis microstictus*, *V. beccarii*, *V. dumerilii*, *V. jobiensis*, *V. niloticus niloticus* en *V. salvadorii*. Dat betekent dat de exemplaren die zich op dit moment in Europa in gevangenschap bevinden geconfronteerd zullen worden met het probleem van het vinden van geschikte (d.w.z. onverwante) partners voor toekomstige nakweek. Het lijkt mij dan ook belangrijk om zo spoedig mogelijk contact zien te maken met de houders van deze varanen om te proberen hiervoor stamboeken op te gaan zetten.